

LISTI IZ ZGODOVINE OBRTI - I

Zakaj je Marija skurila »Prtoženik«

Ko naštevamo imena današnjih gostiln »Vis, Mirje, Livada, Jamnik, Gorjanc, Klrn« nam zveni tako, kot da so na svojih mestih že ves čas.

A tudi spisek lokalov, v katerih strežejo z jedmi in pijačami, živi. Vedno daljši je in v njem, so ob prečrtanih imenih pripisi: »Prenehala z obratovanjem!« Vzrokov za tako oznako je mnogo.

Gostilna »KRČON«, Tržaška 5.

»Ni bilo Vičana ali Rožnodolca,« se spominja skoraj 80-letna Marija Bizjak, »da se ne bi na poti v Ljubljano ali ob povratku, za nekaj minut zadržal v naši gostilni. Saj pri »Parlamentu« če ne v sobah.«

Samozavestna je ta trditev! Lahko priznamo, da jo potrjuje tudi citat iz knjige Janeza Vipotnika »Petinštrideset«, v katerem je zapisano:

»Poglej jo, gostilna pri Krčonu!« je Borisa spreletel hladno grenak občutek po pivu, na kate-rega sta hodila s Francetom, preden se je pričela vojna. Te dni bi moral kdaj stopiti tja, da vidi, ali ga še točijo v nizkih sobanah, v katerih se je drenjalo miz in stolov.

Na Tržaški cesti 5 je bila do 1947. leta, ko so jo podrli zaradi širitve istoimenske ceste in gradnje poslopja današnje občinske skupščine, obsežna zgradba, v kateri so bile v pritličju mlekarna, mesarija, gostilna, brusač, v prvem nadstropju pa stanovanja. Imela je še dvorišni prizidek. V njem je preživela mladost Marija.

Prav gotovo je malo nevest, ki bi se po poroki preselile v novo stanovanje le preko dvorišča.

»Bizjakovi so bili 58 let gostilniki Krčon. Z možem Viktorjem sva gospodarila v njej 24 let. Po njegovi smrti 1945. leta, sem dve leti sama vodila posle,« je zarisala lastninsko potezo gostilne, za katero ve danes zelo malo prebivalcev današnje Tržaške ceste.

»Točilnica, kuhinja, sobi, vrt in balinišče so sestavljali lokal. Ob kostanju za današnjim kinom Vič je bila kamnita miza s klopmi,« je primaknila še prostorske značilnosti.

Če smo ovrednotili Kje in Kaj tega skoraj zgodovinsko obarvanega zapisa, pridajamo v nadaljevanju še Kdo in Kdaj.

»Gostje, ki so prihajali v našo gostilno med vojnama, so se ločili po času in namenu obiska. Uradno smo odklepali vhodna vrata ob osmih. Pa si nismo mogli privoščiti spanja do šeste zjutraj, saj so delavci tobačne tovarne redno prihajali na silce jutranjega »ogrevanja«. Če so bila vrata zaklenjena, nas je na to opozoril plaz kamenčkov na oknih stanovanja.

Dopoldne je minevalo v nakupih in kuhanju kosila. Okrog štirideset naplačnikov je vsak dan južinalo pri nas. Stalni gostje so običajno zaužili kosilo kar v kuhinji.

Podnevi so se gostje ustavljali predvsem v točilnici pri hudomušnem možu. Zaradi najrazličnejših pogovorov so jo z dovoljenjem mestnih oblasti poimenovali z napisom »Parlament«. Zvečer sta se napolnili sobi. Vanju so vstopali intelektualci, kot npr. dr. Ivan Prijatelj, dr. Bratko Kreft, prof. Slavko Osterc, Niko Štrifot, operni pevec Vekoslav Janko in drugi. V knjigi Pritoženik so zapisali najrazličnejše domislice iz svojih pogovorov pa sem jo žal pred leti skurila.

Posebno priljubljeni so bili četrtkovi damski večeri, sestanki in tekmovalna strelskega kluba in izleti z lojtrskim vozom v okolico Ljubljane,« je nanizala nekaj osnovnih potez o gostih in dogajanju v gostilniških prostorih. O takratnem položaju gostilničarja pa je pridala: »Zaslužili smo slabše kot danes. Mislim, da je bilo naše delo tudi napornejše. Hrana ni bila tako razkošna kot danes, a bila je kakovostna in skrbno pripravljena. Gosta smo postregli hitro, prijazno in vljudno. Spoštovali smo njegove navade, stalna naročila in sploh nam ni prišlo na misel, da bi natočili manj pijače, kot določa na kozarcu ali steklenici vrisani.

Pri nas ni bilo nikdar prazno. Gostilna je bila znana po domačem vzdušju. Gostje so prav gotovo čutili, da nam ni bil edini cilj dela zaslužek. Lahko rečem, da smo z možem in hčerama Majdo in Zmago živeli brezskrbno. Ne pa razkošno.

prihodnjič:
Govoreče oči ilegalcev

SKRB ZA NAŠE ZDRAVJE

Bolnikov delež k zdravljenju

Uporabnikom zdravstvenih storitev je dobro poznano, že dokaj zakoreninjena in nepotrebna tujka »participacija«, saj posega naravnost v njihov žep. Mi pa želimo spregovoriti o povsem drugi »participaciji«, o tisti soudeležbi bolnikov, ki je nujno potrebna za uspešno zdravljenje. Bolnik namreč mora prispevati svoj delež k zdravljenju in to z zaupanjem do zdravnika, ki si ga izbral, s sodelovanjem pri odkrivanju bolezni in pri doslednem izvajanju navodil za zdravljenje; tako glede načina življenja, kakor tudi glede uživanja zdravil v točno določenih odmerkih ter v pravem času.

Zaupanje mora biti obojestransko, bolnik mora zaupati zdravniku in obratno, zdravnik bolniku. Da bo bolnik lahko zaupal zdravniku, mora misliti takrat, ko si izbira »svojega zdravnika«. Presojati ga mora po njegovi strokovni plati, po njegovih strokovnih uspehih, ne pa po njegovih šibkih točkah, ki so v njegovi strokovni neosnovani radodarnosti do bolniškega dopusta in še kje druge. Prav isto velja tudi za zdravnika, bolniku mora zaupati, ker je ta prišel k njemu po pomoč zaradi težav, ki mu grenijo življenje. Prava nesreča se lahko zgodi, če zdravnik izgubi zaupanje do bolnika.

Niso redki primeri, ko bolezni ni možno ugotoviti na prvi pogled. Zdravnik bo v takih primerih napravil program dodatnih preiskav, bolnik pa jih bo, kar se le da hitro opravil. Marsikdo bo imel ob tem pomislek, kaj pa čakalna doba? K sreči je tako, da vse preiskave niso enako nujne, življenjsko pomembne. Tiste, ki so jih strokovnjaki uvrstili med nujne, lahko bolnik opravi vsak dan, celo v nočnih urah. In še več, ena in ista preiskava je pri določenih boleznih zares nujna, pri drugi bolezni pa prav nič ne škoduje, če jo odložimo za določen čas. Velja torej pravilo, naj bolnik opravi takoj tiste preiskave, kjer ni čakalne dobe, zelo verjetno je,

da bodo tudi te v marsičem pripomogle k hitrejšemu odkritju bolezni.

Ko je bolezen ugotovljena, je povsem odvisno od bolnika, če bo upošteval in se držal navodil, med katerimi so večkrat tudi takšna, ki niso prijetna. Zvišan krvni tlak je bolezen, kjer je zdravljenje neuspešno, kljub jemanju zdravil, če bolnik sam ne prispeva svojega deleža. Stradati mora, da bo dosegel normalno telesno težo, uživati mora manj soljeno, torej manj »okusno« hrano in še kajenju se mora odpovedati. Mnogi bolniki teh navodil ne upoštevajo, ker se ne zavedajo težkih posledic, ki jih sproži zvišan krvni tlak. Enako debeli kot prej se vračajo v zdravniške ordinacije z izgovorom: »zdravila niso prišla«. Večkrat se zdravnikom vsiljuje misel: »Škoda, ker zvišanega krvnega tlaka ne spremlja tudi bolečina«. V takem primeru bi bolnik bolj upošteval navodila. Kar poglejmo, kako disciplinirani so bolniki z razjedo (rano) na dvanajsterniku ali pa tisti z žolčnimi kamni. Zavedajo se, da bo vsaka pregreha v dieti, izzvala bolečino.

Naj sklenemo z naslednjo resnico: velikokrat redno jemanje zdravil ni vse, primakniti je potrebno naš lastni delež, izvajati navodila, pa čeprav niso prijetna.

dr. Milena Vrenk- Jerše
Zdravstveni dom Ljubljana

Planinarjenje je več kot hoja v hribih

K temu planinskemu razmišljanju me je spodbudilo dejstvo, da je planinska dejavnost tudi v naši občini zelo razširjena. Mnogo manj pa je odmevna v tem glasilu. Ker mi niso poznani točni podatki o delu planinskih društev v občini, se bom omejil le na delo Planinskega društva Podpeš-Preserje.

Ustanoviti neko društvo in s tem sebi in drugim ljudem omogočiti organizirano dejavnost, je vsekar izziv. Še prav posebno, če je to v kraju, ki nima nobene planinske tradicije. Kot vsaka novost, je bila tudi ta sprejeta z določeno rezervo. Šele, ko je dejavnost podprla krajevna skupnost, se je premaknilo. Prav hitro se je pokazalo, da je bila odločitev pravilna. V nekaj mesecih je število članov poraslo na okrog 200. Med njimi so pretežno mladi, nekaj pa jih je s častljivo starostjo. Prav kmalu je društvo prevzelo vodilno vlogo pri rekreaciji krajanov in pri pobudah za urejanje krajev v tem delu Ljubljanske kotline. Markacisti so markirali poti od Srebotnika do Krima, tako da lahko vsak planinec brez skrbi potuje po tem področju. Društvo se je povežalo z okoliškimi društvi in sekcijo v Tobačni tovarni.

Vsebinski program je podrejen bistveni usmeritvi – to je organizirani hoji v gore. Omogočiti čim večjemu številu ljudi obisk gora, tudi tistim, ki do sedaj zaradi različnih vzrokov niso hodili v gore, je glavna naloga društva. Društvo, ki nima posebnega gorskega zaledja in visokogorskih in drugih postojank, mora ohraniti svoj temeljni cilj, to je hojo v gore. Gospodarska dejavnost je postranskega pomena. Omejena je le na nekaj akcij, ki s svojim izkupičkom pomenijo dopolnitev k finančnemu stanju. Za organizirano dejavnost pa društvo potrebuje določena sredstva s katerim pomaga razvijati dejavnost med ljudmi. V teh, z denarjem stiskaških časih, je problem peljati čim več ljudi na planinski izlet. Kako peljati mladino vseh starosti na tak izlet? Odrasli si morajo večino stroškov pokriti sami. Kaj pa mladina? Naj ostaja doma?

V planinarjenju ne gre samo za doživljanje lepote narave, gre tudi za krepitev telesa in duha. Gre za zdravo rekreacijo, ki spodbudi človeka k samopremagovanju, k razmišljanju o svojih sposobnostih, k samozavesti.

Planinstvo ni le pohajkovanje po dolinah in gorah. Je tudi spoznavanje krajevnih značilnosti, poti, studencev, opuščenih senikov. Z nizanjem vseh teh spoznanj si ustvarjamo tudi popolnejšo sliko o domovini. In kako naj ljubimo domovino, ki je ne poznamo? Ker vem za lepoto, ker poznam mogočnost naših gora, širnih gozdov, ker vem za potoke, skrite grupe in jame, plašne živali in skrita stanišča, vem za domovino.

Marko Veber

Športna dvorana Krim-Rudnik na Galjevici pred otvoritvijo

Pridobivanje dokumentacije in odkupa zelišča za športno dvorano sega v leto 1978.

Z gradbenimi deli se je začelo leto 1980. Zaradi težkega terena in neenakomernega pogrezanja med telovadnico in VVZ so se gradbeni dela zavlekla, kar je botrovalo tudi podražitev gradbenih del.

Telovadnica je zgrajena sama s športno površino oziroma dvorana in vmesnim hodnikom, ki povezuje VVZ in športno dvorano. V letošnjem letu moramo dograditi še sanitarje in garderobe, ter spremljajoče prostore, saj dvorana takšna kot je sedaj ni uporabna za širši krog obiskovalcev.

Dvorana bo služila za dejavnost športne rekreacije občanov, izvajanju programa športne dejavnosti OŠ Oskar Kovačič ter ekipam takimiomenovanega vrhunškega športa v naši občini.

Športna dvorana meri 1257 m², vmesni prostor pa 79 m², ter je s predelnimi stenami (Elan) razdeljena na tri dele, katere bomo oddajali za sekcijsko in ostalo športno dejavnost v naši občini. Okvirna cena vzdrževanja tega objekta bo znašala 6.000.000 dinarjev letno.

Stroški gradnje športne dvorane so brez garderob in sanitarij znašali 66.923.000 din, od tega je SITKS Ljubljana Vič-Rudnik kril 63 odstotkov športne dvorane, kar zneso 40.000.000 dinarjev. Za dograditev garderob in sanitarij, ki se bodo začele graditi predvidoma konec maja znašajo okvirni stroški 20.000.000 din. Gradnja bi bila zaključena pred zimo 1984.

Osnovne telesnokulturne organizacije so z velikim razumevanjem vseskozi podpirale graditev športne dvorane, saj so na skupščini SITKS Ljubljana Vič-Rudnik soglasno pristale na zmanjšanje finančnih sredstev za svoje programe v korist gradnji športne dvorane.

S pridobitvijo nove dvorane se pripravlja tudi nova organiziranost športnih društev na tem področju naše občine, v Zvezo športnih društev, ki bi bila nosilec športne dejavnosti v južnem delu naše občine. Takšna organiziranost poteka tudi na Svobodi za severno področje naše občine. Tu seveda pričakujemo veliko pomoč krajevnih skupnosti, ter vključitev bivših športnih delavcev in športnike v športna društva, kot amaterske delavce.

Kljub težki gospodarski situaciji pa moramo še naprej skrbeti, da z neposredno svobodno menjavo zgradimo ali obnovimo še kateri telesno kulturni objekt v naši občini, saj smo sedaj na repu po objektih v Ljubljani.

Intervju s SK Brdo

1. Koliko časa deluje vaš klub?

Marca meseca praznuje klub 11. leto delovanja. Takrat se je zbralo nekaj »odsluženih« smučarjev tekačev na Brdu in dalo pobudo za ustanovitev SK Brdo.

2. Koliko članov šteje klub?

Klub šteje 224 članov, a žal niso vsi aktivni.

Večina članov so učenci OŠ Vlado Miklavc Vrhovci.

3. Katere oblike sodelovanja med SK in šolo obstajajo?

S šolo tesno sodelujemo: v šolski telovadnici imamo organizirano 3 krat tedensko rekreacijo; v šoli prirejamo vsakoletni smučarski sejem, kjer krajani kupujejo in prodajajo rabljeno smučarsko opremo, vključili se bomo v njihovo zimsko šolo v naravi; učenci šole sodelujejo pri pripravah suhega biatlona in krosa; z letošnjim šolskim letom pa smo sprejeli v oskrbo šolsko vlečnico in obljublamo, da bomo zanjo skrbeli in jo vzdrževali.

4. Kako in kje imate organizirano vadbo?

Vadbo vključuje tekmovalni del – selekcijo in rekreacijo. Seleksijska vadba obsega 5. obdobje:

1. Pripravljalno obdobje, v katerem vadimo najmanj dvakrat tedensko
2. Predtekmovalno obdobje, v katerem imamo vaje 3 krat na teden.
3. Tekmovalno obdobje, ko imamo tekme. To obdobje traja ob 15. 11. do 15. 4., vendar se je letos pričelo šele 15. 12., ker prej ni bilo snega.
4. Prehodno obdobje
5. Neorganizirana vadba

Treniramo predvsem na domačih terenih – pri domu na Bokalcih. Včasih pa se

zapeljemo tudi v Rateče ali na Pokljuko.

5. Na katerih letošnjih akcijah ste sodelovali?

Akcije so potekale že od decembra. Posvečali smo ga Dnevu smučarjev in tekačev. Imeli smo Kambli dan na Pokljuki. Jeseni smo organizirali tek smučarjev tekačev. Udeležili so se teka v Ratečah.

6. Katere večje uspehe ste dosegli?

Prvi večji uspeh smo dosegli na državnem prvenstvu v Delnachi leta 1977. Štافتa mlajših pionirk je zasedla odlično 4. mesto. Ponoven vzpon je bil dosežek v letu 1981, ko je Mitja Beber postal član mladinske državne B reprezentance. Žal mu je bolezen preprečila delovanje. Letos pa smo zabeležili velik uspeh Gantar Mateje, ki je postala republiški prvak med mlajšimi pionirkami. Že prej je dvakrat dosegla drugo mesto. V zadnji sezoni je bilo v jesenski delih priprav doseženo večje število 1., 2. in 3. mest.

7. Od kje dobivate sredstva?

Večji del sredstev dobimo od vseh delovnih ljudi in občanov preko ZTKO Vič-Rudnik, od startnine na tekmovalnih smučarskih sejmih in članarine.

8. Koliko stane članarina?

Za člane nad 15 let znaša članarina 250,00 dinarjev, za pionirje stare do 15 let 100,00 dinarjev,

za podporne člane pa 50,00 dinarjev.

Vsi, razen podpornih članov imajo 8% popust pri nabavi smučarske opreme in 10% popust na slovenskih žičnicah.

Zapisal novinarski krožek
OŠ Vlado Miklavc Vrhovci